

Z lásky k pravdě a ve snaze, aby pravda plně vyšla najevo, se bude o těchto člancích disputovat ve Wittenbergu; disputaci bude předsedat ctihodný otec Martin Luther z řádu augustiniánů – poustevníků, mistr svobodných umění a svatě teologie, její řádný profesor tamtéž. Pročež žádá, aby ti, kdo s námi nemohou diskutovat osobně, účastnili se diskuse písemně. Ve jménu Pána našeho Ježíše Krista. Amen.

1. Když náš Pán a Učitel Ježíš Kristus řekl „Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské“, přál si, aby pokáním byl celý život věřících.
2. Tomuto výroku nelze rozumět tak, že by se vztahoval na pokání svátostné, tedy na svátost vyznání a zadostiučinění, kterou vysluhují kněží.
3. Přitom však nemluví tento výrok jen o vnitřním pokání; naopak – samo o sobě nemá žádný význam, pokud také vnější všelijak neumrtvuje tělesnost.
4. Trest tedy přetrvává, i když v nitru přetrvává nenávisť k sobě samému (což je pravé pokání); zůstává tedy až do vstupu do nebeského království.
5. Papež nechce ani nemůže promíjet žádné tresty, pouze ty, které uložil na základě svého vlastního rozhodnutí nebo podle svatých kánonů.
6. Papež nemůže prominout žádnou vinu, může jen svým prohlášením stvrdit, že ji prominul Bůh; může prominout případy, které jsou vyhrazeny jeho pravomocí. Pokud toto necháme stranou, vina v plném rozsahu zůstává.
7. Bůh vinu neodpouští vůbec žádnému, pokud jej zároveň plně nepokoří a nepodrobí svému náměstku, knězi.
8. Církevně právní ustanovení o pokání jsou uložena pouze živým lidem, umírajícím se na jejich základě nic ukládat nemůže.
9. Laskavým působením Ducha svatého je tomu tedy tak, že papež ve svých dekretech vždy činí výjimku pro případ smrti nebo krajní nouze.
10. Nepoučené a špatně jednají kněží, kteří ponechávají umírajícím možnost vykonat kanonické pokání v očistci.
11. Tenhle plevel – záměna církevního kanonického trestu za očištcový trest – byl zřejmě zaset, když biskupové spali.
12. Dříve se církevní tresty neukládaly až po rozhrěšení, nýbrž před ním, aby podněcovaly opravdovou lítost.
13. Umírající jsou ve smrti všeho zproštěni, církevním zákonům zemřeli, a ty se na ně už právem nevztahují.
14. V umírajícím vyvolává nezbytné nedostatky jeho správného života, tedy lásky, velký strach – o to větší, čím menší byla tato láska.
15. Tento strach a děs sám o sobě – nemluvě o dalším – je už dostatečným očištcovým trestem; blíží se totiž děsu, jaký působí zoufalství.
16. Domnívám se, že se peklo, očištec a nebe navzájem liší tak, jak se navzájem liší zoufalství, blízkost k zoufalství, pocit bezpečí.
17. Nezbytně tedy tak, jak duším v očistci ubývá děs, přibývá jim láska,
18. a žádné rozumové důvody ani doklady z Písma patrně neprokazují, že by tyto duše byly mimo stav zásluh, tedy přibývající lásky;
19. ovšem na druhé straně nemáme žádný důkaz, že by měly bezpečnou jistotu o svém spasení (aspoň ne všechny; dejme tomu, že my tuto naprostou jistotu máme).
20. Tak tedy papež rozumí plným odpuštěním všech trestů jen odpuštěním těch, které sám uložil, nikoli jednoduše odpuštěním trestů všech.
21. Bloudí tedy ti kazatelé odpustků, kteří hlásají, že papežské odpustky zproští člověka veškerých trestů a zajistí mu záchranu.
22. Naopak – papež neodpouští duším v očistci žádný trest, který měly podle církevního práva zažívat odpykat.
23. Jisté je, že jestli vůbec někomu může být dáno plné odpuštění všech trestů, může být dáno jen těm naprosto dokonalým, tedy jen nepatrnému počtu lidí.
24. Tak se obelhává spousta lidí tímto všeobecným a velkolepým slibem odpuštění trestu.
25. Jakou moc má papež nad očištcem obecně, takovou má speciálně každý biskup a farář ve své diecézi nebo farnosti.
26. /1/ Papež velmi dobře činí, když duším dává odpuštění nikoli z moci klíčů (tu ani nemá), nýbrž pomocí (skrže?) přímlyvy.
27. /2/ Ti, kteří říkají, že ve chvíli, když peníz cinkne v nádobě, hned se duše vznesou vzhůru, kážou lidské učení.
28. /3/ Jisté je, že za cinkotu peníze v nádobě může vzrůst zisk a hrabivost; vyslyšení přímlyvy církve však záleží jen a pouze na Božím rozhodnutí.
29. /4/ Kdo ví, zda chtějí být všechny duše v očistci vykoupěny (tak, jak se to povídá o svatých Severinovi a Paschalovi).
30. /5/ Nikdo si není jist opravdovostí své litosti, a ještě mnohem méně si může být jist dosažením plného odpuštění.
31. /6/ Jak zřídka se najde člověk, který činí opravdové pokání, tak zřídka – tedy velmi zřídka – se najde člověk, který by se opravdu vykoupil odpustky.
32. /7/ Ti, kdo věří, že díky odpustkovým listinám získají jistotu spásy, budou i se svými učiteli navěky zatraceni.
33. /8/ Je třeba pořádně si dávat pozor na ty, kdo říkají, že tyhle papežské odpustky jsou onen nejcennější Boží dar, jímž dochází k usmíření člověka s Bohem.
34. /9/ Tahle prodejná omilostnění se týkají pouze trestů a svátostného zadostiučinění ustanovených lidmi.
35. /10/ Nekážou nic křesťanského ti, kdo učí, že k vykoupění duší (z očišce) nebo k získání odpustkových certifikátů není nutná lítost.
36. /11/ Každý křesťan, který pocituje opravdovou lítost, má plné odpuštění trestu i viny, aniž by potřeboval odpustkovou listinu.
37. /12/ Každý skutečný křesťan, živý nebo mrtvý, má od Boha podíl na všech dobrých darech Krista a církve – i bez odpustkové listiny.
38. /13/ Přece však se rozhodně nemá pohrdat papežovou účastí na odpuštění, protože jde, jak jsem řekl, o vyhlášení odpuštění Božího.
39. /14/ I pro ty nejučenější teology je mimořádně obtížné vychvalovat před lidmi štědrost odpustků a zároveň hlásat opravdovou lítost,
40. /15/ protože opravdová lítost s láskou vyhledává tresty, ale štědrost odpustků dává od trestů úlevu a působí vůči nim nenávisť, přinejmenším v některých případech.
41. /16/ Papežské odpustky se musí kázat opatrně, aby je lidé nepochopili špatně – že by měly mít přednost před jinými dobrými činy lásky:
42. /17/ křesťany je třeba učit, že to papež nemyslí tak, že je koupě odpustků srovnatelná se skutky milosrdenství;
43. /18/ křesťany je třeba učit, že ten, kdo dává chudému nebo půjčuje potřebnému člověku, dělá lépe, než kdyby si kupoval odpustky,
44. /19/ protože skutkem lásky vzrůstá láska a člověk se stává lepším, zatímco skrze odpustky není lepším, ale jen svobodnějším od trestu;
45. /20/ křesťany je třeba učit, že vidí-li někdo chudého, nevšimne si jej a dá peníze za odpustky, nezískává papežské odpuštění, ale Boží hněv;
46. /21/ křesťany je třeba učit, že nežijí-li zrovna v nadbytku, jsou povinni dbát na nezbytné potřeby své domácnosti a nevyhazovat peníze za odpustky;
47. /22/ křesťany je třeba učit, že je kupování odpustků dobrovolné a ne povinné;
48. /23/ křesťany je třeba učit, že papež si při udělení odpustků víc přeje, aby se za něj lidé zbožně modlili (protože je mu to taky víc zapotřebí), než že by mu šlo o hotové peníze;
49. /24/ křesťany je třeba učit, že papežské odpustky jsou jim k užítku, nespolehají-li na ně, ale že jim odpustky velice škodí, opouštějí-li kvůli nim bázeň Boží;
50. /25/ křesťany je třeba učit, že kdyby papež věděl, jak kazatelé peníze za odpustky vymáhají, raději by nechal baziliku svatého Petra lehnout popelem, než ji budovat za cenu kůže, masa a kostí svých ovcí;
51. /1/ křesťany je třeba učit, že by papež, jak je jeho povinností, chtěl, i kdyby bylo nutné baziliku sv. Petra prodat, dát ze svých peněz lidem z těch mnoha osob, od nichž někteří kazatelé odpustků loudí peníze.
52. /2/ Důvěra v získání spásy pomocí odpustkových listin je nesmyslná – i kdyby odpustkový komisař nebo dokonce sám papež za ně dal v zástavu svou duši.
53. /3/ Ti, kdo kvůli kázání odpustků umlčují ve všech jiných kostelích slovo Boží, jsou nepřáteli Krista i papeže.
54. /4/ Bohu se děje bezpráví, když se v kázání věnuje stejný nebo delší čas odpustkům než Jemu.
55. /5/ Papežův úmysl je bezpochyby tento: když se odpustky, věc nepatrná, slaví jedním vyzváněním, jedním průvodem a jedním obřadem, potom evangelium, věc největší, se má kázat při stovce vyzvánění, stovce průvodů a stovce obřadů.
56. /6/ Poklady církve, z nichž papež udílí odpustky, nejsou dostatečně vyloženy, a lid Kristův o nich nic neví.
57. /7/ Je zjevné, že to určitě nejsou světské statky, protože ty mnozí kazatelé odpustků neradi vynakládají, ale jenom je sbírají.
58. /8/ Nejsou to zásluhy Krista a svatých, protože ty vždy a bez papeže působí milost u vnitřního člověka a kříž, smrt a peklo u člověka vnějšího.
59. /9/ Svatý Vavřinec řekl, že pokladem církve jsou její chudí, to se ale vyjádřil výrazy užívanými v jeho době,
60. /10/ my s dobrým rozmyslem říkáme, že tím pokladem jsou klíče církve, jež jí byly darovány Kristovou zásluhou.
61. /11/ Je jasné, že k odpuštění trestů v papeži rezervovaných případech stačí jen papežská moc.
62. /12/ Právým pokladem církve je svatosvaté evangelium slávy a milosti Boží,
63. /13/ a tento poklad je pochopitelně nejvíc nenáviděný, protože z prvních činí poslední,
64. /14/ zatímco poklad odpustků je pochopitelně nejmilejší, protože z posledních činí první.
65. /15/ Poklady evangelia jsou tedy sítě, jimiž se lovili bohatí lidé,
66. /16/ a poklady odpustků jsou sítě, jimiž se nyní loví bohatství lidí.
67. /17/ Odpustky, které jejich kazatelé vyhlašují za nejvyšší milost, jí opravdu jsou, když jde o zvýšení zisku,
68. /18/ ale ve skutečnosti jí nejsou, srovnáme-li je s milostí Boží a s Láskou Kříže.
69. /19/ Biskupové a faráři jsou zavázáni s veškerou úctou přijímat pověřené komisaře papežských odpustků,
70. /20/ ale ještě víc jsou zavázáni bystrými očima hledět a pozornými ušima dbát (na to), aby místo papežského pověření nehlásali své vlastní vidiny.
71. /21/ Kdo mluví proti pravdě papežských odpustků, má být proklet a zlořečen,
72. /22/ ale ať je pozeňán, kdo se snaží vystupovat proti libovolným a svévolným řečem kazatelů odpustků.
73. /23/ Papež spravedlivě stíhá klatbou ty, kdo se při prodeji odpustků dopouští jakékoli zpronevěry,
74. /24/ mnohem více je však jeho záměrem stíhat klatbou ty, kdo se pod záminkou odpustků dopouštějí zpronevěry na svatě lásce a pravdě.
75. /25/ Je šílenství myslet si, že papežské odpustky mají tak velkou moc, že mohou člověka zprostit viny, i kdyby se dopustil něčeho tak nemožného, že by zneuctil Boží rodičku;
76. /1/ my naproti tomu říkáme, že papežské odpustky nemohou člověka zbavit ani toho nejmenšího lehkého hříchu – pokud jde o vinu (nikoli o trest).
77. /2/ Říká-li se, že i kdyby byl teď papežem svatý Petr, nemohl by udělit žádné větší milosti, je to rouhání proti svatému Petru i proti papeži;
78. /3/ my naproti tomu říkáme, že i tenhle a kterýkoli papež má větší milosti, totiž evangelium, „mocné divy, dar uzdravování“ atd. podle 11. kapitoly První epístoly Korintským.
79. /4/ Říkat, že vztyčený kříž s papežským znakem má tutéž hodnotu jako kříž Kristův, je rouhání.
80. /5/ Biskupové, faráři a teologové, kteří dovoluují, aby se takové řeči libovolně šířily mezi lidmi, se z toho budou zodpovídat.
81. /6/ Toto svévolné kázání odpustků způsobuje, že ani učení muži nemohou dost dobře bránit tomu, aby byla papežská moc zlehčována, nebo aby laici kladli oprávněné otázky,
82. /7/ třeba: Proč papež prostě očištec nevyprázdnil pro svatou lásku a kvůli nejvyšší nouzi duší, což by byl důvod naprosto náležitý, když naopak vykupuje z očišce spoustu duší kvůli neblahým penězům na stavbu baziliky, což je důvod naprosto nicotný?
83. /8/ Nebo: Proč se stále konají pohřební bohoslužby a výroční zádušní mše a proč papež nezruší nebo proč dovoluje zřizovat církevní úřady pro tyto záležitosti ustanovené, když je zbytečné modlit se za ty, kteří již byli z očišce vykoupěni?
84. /9/ Nebo: Co je to za nové dobrodiní ze strany Boha a papeže, že připouštějí, aby bezbožník nepřátelský Bohu vykupoval zbožnou a Bohu přátelskou duši, a navíc, že tuto zbožnou a Bohu milou duši nevykupují v její krajní nouzi z lásky zdarma?
85. /10/ Nebo: Jak to, že se kanonické předpisy o pokání, již dávno neužívané a tudíž právně neplatné, dosud prodejem odpustků oživují a uplatňují?
86. /11/ Nebo: Proč papež, jehož majetek je dnes větší, než bylo kdysi krásné Crassovo bohatství, nebuduje baziliku svatého Petra za své peníze, ale za peníze chudých věřících?
87. /12/ Nebo: Co vlastně odpouští nebo jaký podíl (na Božím království) dává papež těm, kdo díky dokonalé litosti již dosáhli plného odpuštění a podílu?
88. /13/ Nebo: Jaké další dobro by z toho církvi vzešlo, kdyby papež místo jednou udílel každému věřícímu toto odpuštění a podíl stokrát denně?
89. /14/ Když papež sleduje pomocí odpustků víc záchranu duší než peníze, proč ruší dříve vydané odpustkové listiny, ačkoli mají též účinek?
90. /15/ Potlačovat tyto velice výtěžné argumenty laiků jen mocensky a neřešit je solidními odpověďmi znamená vystavit církev i papeže posměchu nepřátel a učinit křesťany nešťastnými.
91. /16/ Kdyby se tedy odpustky kázaly podle smyslu papežova názoru a v jeho duchu, daly by se tyto otázky snadno zodpovědět – vlastně by vůbec nevznikly.
92. /17/ Ať tedy žijí blaze všichni ti proroci, kteří říkají Kristovu lidu „Pokoj, pokoj!“ – ale žádný pokoj není.
93. /18/ Ať se mají dobře všichni ti proroci, kteří říkají Kristovu lidu „Kříž, kříž“ – a žádný kříž není.
94. /19/ Křesťany je třeba vybízet, aby horlivě následovali Krista, svou hlavu – v trápení, ve smrti i v pekle, a aby tak spoléhali na to, že vejdou do nebeského království spíš skrze mnohá utrpení než skrze jistotu, jakou by dával takový pokoj.